

ОД СОНЕТА ДО ЈЕЗИЧКЕ ИГРЕ

– Избор из најмлађе српске поезије –

Петар Матиновић

WEBCAM

КОРИДОР

Путеви се распростиру као талог /цуре низ тајне
обале слузи/ у преврнутој шољици кафе. Аутомобили
у шпицу: нагло размножавање пантљичара по цестама:
чланак сам огромног паразита, с уживањем удишем
нафтна испарења: мир после посла, оно у чему бих
могао да заспим сном праведника: *agnus dei*.

Зраке блескају о металик хаубу, ломе се о муњевите
бранике. Торзои иза шофершајбни, неуморни портрети
из канцеларија, са шалтера/ сећање: без говора, рутински:
зглоб, печат – *рејровизор!* Ту их спазим: историја која те
на аутопуту престиже, без мигавца.

Какав идилични призор: пуши се асфалт, путари у флуоре-
сцентним комбинезонима, друм дрхти од машина
у измаглици михољског смога. А страшан је ово коридор –
километар сат судбински опомиње на светове
у које прелазиш, сад већ искусно попут ходача по жици.

КОСАЧ

Ти си свуда,
Ти си колумбијски кокаин,
Порно артикулација, металик стуб, плесачица
у крвним судовима
пулсације

ово тело распаднуто понавља се у ноћи
међу строповима

множим се на пикселе
по зидовима
отићи ћу далеко
бићу диодни Адам
имам нешто исувише лично с тобом

ја сам машина
ја сам есид
ја сам твоја икона

ХИПЕРМАРКЕТ

Пролеће, а тиха, бескрупулозна јесен
приближава ми се подмукло и уобичајено,
попут порезника. Помисао је то која ме
савладава у разбујалости, у травама из које
цвета влага, полен – сан снегова и пљускова.

То те порази јефтино, као у хипермаркету
случајно испуштена конзерва, па жагор
докотрљајућих погледа који те зауставе
филмски у незавршеном покрету између
рафова и пресуде у трену провлачања картице.

...паркинг, у трајању непријатности,
не крећеш се ни ка једним колима,

само одлазиш аутобуској станици,
уживајући у предзнању што недељом
нема гужве која ће те одгуривати
и обраћати пажњу, и то све у јесени којој се
унапред предајеш по сећању и навици,
цегер ти неће застајати о туђим бедрима,
нити ће те ико опомињати.

WEBCAM

Промени позадину на web каму
Постаје тако опасно додиривати једноличну површ
Кад би овај екран пренео нервозни зној у ишчекивању
дланова
Кад би овај екран извајао твој рељеф
Кад овај екран не би био екран
Већ *ии!*

Онда

Овај београдски сплин оличен у пихтијастом ваздуху
ужареним над аутопутем не би био толико страшан,
изашла би
на балкон без страха да ћу рестартовати тај свет у којем
трајеш.

Посматрао бих те искусним сочивом ока, fish-eye
обухватио би све око тебе, дао праву слику стварности
– испупчену, заобљену као твоје груди.

Али ти телом навлачиш сенку, престаје светлост у
укрупњавању
твог лика, и пре него што слика се затвори дођу усне и
пробију
границе кадра, у дисконекцији замрзне се ехо пољупца.

Никола Живановић

УСАМЉЕНОСТ

***

Залепио се живот за мене
Не тиче га се бол, моја воља
Не носи успех ни промене
Није у мени већ само споља

Смрт је у мене ушла до сржи
У крв, у мисли црне и хладне
Живот ме само споља задржи,
Ухвати, кад под њом бих да паднем.

УСАМЉЕНОСТ

Полицајци су ме тражили дуго,
Звали моје пријатеље, ишли од дома до дома
И најзад су ме нашли на непознатој адреси
Да би ми јавили да су те после шкрипе кочница и лома
Одвезли у пластичној кеси.

Била је забава код мене,
Долазили су пријатељи, седели око камина.

Доводили су своје лепе и учене жене,
Пустили су да погледом прелазим преко њихових облина.
Остали смо до касно, уз пиће и дебату.
Тад је zazвонио телефон. Позвали су ме да ми јаве:
Нашли су те у пружу и у блату
На десној обали Саве.

Славили смо мој успех у мојој кристалној кули,
Ласкали су ми, хвалили мој друштвени престиж
Смешкао сам се на то, чисто да не разорим варку.
Тад смо укључили вести
И чули:
Неки те је лудак искасапио у парку

Куповао сам скупа пића,
Проводи су били све бољи,
Све више су ме радовали
Незвани и непознати гости.
Дошао је и поштар и донео писмо од твојих
Два реда: Умрла си просто
Од старости.

Сад седим сам за столом и листам старе књиге
Потом угасим светло и мислим у тишини,
Док напади кашља постају болни и чести,
И дан ближи крају, ноћ се све дужом чини,
А о теби одавно нема никаквих вести.

СВЕ ПАРЕ ПРОСЈАЦИМА

Дугове имај у сваком кафићу,
Све што је цабе то се радо прима,
Остани увек на још једном пићу,
Чим имаш паре дај их просјацима.

Због чега би ти новац био вредан?
Нека га вредним сматра ко га има.

Од тебе неће добити ниједан
Динар. Све паре даћеш просјацима.

Од свога рада нећеш бити богат,
Па то што имаш расподели свима,
А са тим просјак неће бити просјак.
Све паре нека иду просјацима.

Ко жели да је богат и да има
Све што пожели, све собом да носи,
Нека све паре преда просјацима
И нек са њима седне, нека проси.

ЛЕПОТИЦА И ЗВЕР

Сада је све у реду
Мада понекад стењем у сну
Гребем чаршаве у грчу
Понекад чак и вриснем али
То више није онај крик

Нема ничега херојског
У томе што ме и сада волиш
Што ме спасаваш свакодневно
Када пригушиш у мени
Неки стари непотрошени бес

Све уморнији су ти прсти
Док ми пузе кроз косу
Све лакше губиш наду
Кад кажем грубу реч

Ускоро ћеш отићи
И опет остаћу сам
Отићи ћеш, не више лепотица
Али ја тек тада сасвим звер.

Тамара Шушкић

ПЛАВИ ЛИСТОВИ

(1)

пирамиде пирамиде нил палме

тамо где постаје јастог

видели смо једном како се
мешкољи у води

омамљени коњ

из јастога у фламбирану банану

плашт је скривао спарушене листове
трунке и њушке

у тој чинији поново видети опекотину

и израња троструки свећњак

виси јој гумени мајмун о бок
висе јој траке резанци падају целофанске трунке
мајмун је звечка тресни га о бок

почиње затворених очију

пљушти и проветрава се

олтар сав у наборима Звезда падалица
превише плава. Дете обавијено салом
усамљена жена
са тијаром и шкољкама на грудима

видели смо једном
како јој се лелуја рафија
и открива патуљасте жбун

висе и лете пуни циркона

а стока пасе у степама

постављен сто под троструким свећњаком
отвореним устима хватају сос
лете и висе пуни циркона
служи се сирово са кришком лимуна
зрео је мекан на додир
нежно стисните и исцедите
спирално аранжирано лишће на дугим стабљикама
делфини у обручима

твоји су листови превише плави и отровни

запалио је свећу и почео

Горан Коруновић

VALERIE

безлично окно наочара за сунце шум одраза у екранима
извртута девојчица у облини кашике меланхолична
телевизија

аутобус те преноси у таласастом седлу до канцеларије
пенкало
на пословном папиру наставља путању којом си
вијугала у сну
валерие синоћ заштићена мужевним сакоом ногу
нежних као кокаин
јутрос у бунди потонула низ канап сопствене рољаче

валерие назирем те преко дремљивог необријаног радника
вуна његових надланица успавала би ти образе
усамљена и ћутљива иза модних наочара увојак гравире
варира под косом камени прамен под капуљачом пиете

за друге премештање у простору за тебе предах од љубави
драга валерие још су на теби покидани халтери
плутајући грудњак
вољена неминовније од перверзног погледа који те
одмерава
од сузе кипа у капели везао те за себе и за ослонац кревета
док вас нестајање не састави љубав и смрт могу ли да се
одбију

клатиш се као поноћни саксофониста валерије интимни
пудер
под прогледалим сунцем одроњена преко сопствене
пажње
обасјана и захвална за паузе блажене међу женама
не гледај још увек у свет спавај свет непристојно зури
у тебе

***

моја мала јапанска лампо жртво понуде и потражње
главе издужене у изврнуту елегантну чашу витка
блистава и послушна недораслом ноћном сточићу
над њиме наднета и савијена у пространој масажи
сенко конкубине над мушким леђима свлачи се
трговац дотакнут кажипрстом судбине не подижеш
графичке очи загреваш сок у купинама писаљка
по достојанству кимона и по стереотипним цветовима

незнатни трајни ослонац под тобом интимна руда
огољена у мојој соби не бринеш само ти о другима
неко стражари и за тебе прсти привржене машине
прочишћују пословна идеја негује фотографија
пожељне кћери на столу успешног мушкарца
и заслужена поподневна сауна у мислима облачни
мантил на поду и увозни алкохол у ваздуху не одбијај
завршни загрљај тих мудрих стваралачких руку

посвећеност смисленија од јапанске заставе
продајна материја настала у невидљивој даљини
са циљем достављена поред мог узглавља јефтине
крову светлости нацрт снежне планине у позадини
и бобичасти детаљи у првом плану скицирана
креативно склопљена и коришћена без порицања
само пунђа рутински прободена и помирљиво срце
које не тражи никакву додатну сврху

Урош Коџлајић

СОНЕТИ О РУПАМА

Je fais des trous...

Gainsbourg

XV

На улазу у велику кућу, на тромим вратима
Висио је слуга, на белом продору позадине
Собе су петоугаоне, искривљене од музике, углови
Пуни као ливаде, црна детелина уместо покривача

На улазу неко неће ући, јер су руке које држе
Огромне, неколико помисли над црним изгребаним
Виљушкама, на улазу један део моје главе је остао
Један комад моје шаке, једна кутлача мојих

Плућа, један перорез моје коже са леђа, тамо
Где се носе руже забодене, тако да њихове латице
Као очи које гледају могу слободно да падају

Напред ка води, на улазу неко неће ући, неко
Више никада неће видети то што је остало тамо крш
Од клавира, помор врана на великом трпезаријском

Столу.

XVI

Улазим у њихове собе и видим ствари како висе
Са столице дугачке као мед руке које савију
Бокале као да су мекани вратови маслачака
Могу да видим са друге стране зидова бели коров

Ваздуха, себе где седим у наслоњачи испод поноћне
Лампе, видим њихове тањире и мрве, нотне системе
Који вире из фиока, аеродром уместо кревета
Зато што су им зидови исушени видим на светлу њихове

Свакодневне руке како кришом свену од умора
У води од кромпира, у лавору на дну шећера између
Својих стопала, између мадраца и постељине
у ковитлацу

На врху гране
Остала је да се таласа моја поткошуља, још једна флаша
Жуте воде пред излазак, још једна флаша, још једна

XVII

Тако се мало разликују дани великог пијанства
Од дана малог пијанства, као да није ствар у
Пијанству већ у некој великој мочвари која чека
На углу, после ће ме ухватити у себе, суви дечак

Спреман за ридање. Мало се разликују детелине
Које доносе срећу од оних које је не доносе
Свеједно шта је она пронашла твоје кошуље остају
Избачене напоље преко белог прозора купеа.

Мислиш да можеш да сачекаш последњи воз
Да се ушуњаш у њега као утвара, али он
Тебе неће чекати, неће вриснути, неће оставити

Мале степенице расклопљене за тебе, неће
Помиловати својом промајом шпицасте крагне
Твоје кошуље, неће на твојим великим слепо

очницама одморити своје машиновође

XLII

Где си он говори у празно нема те У празном
телу одјекују са хладних ивица намештаја велики
комади стакла и ништа не може да се догоди Живети
у празном телу и чекати исто је Живети чекајући или

чекати живљење Где си он говори самом себи ње
нема међу остацима малих сендвича и полупразних
чаша пиксли и велике флеке на фотељи неколико људи
спава на поду Он не може да подигне

свој торзо Његова глава је бистра као стакло

XLIV

Копати по туђој како је то лепо
Како они ходају улицом како се пољубе кад
одлазе на станици један улази једном ногом
стане на платформу аутобуса док другом

ногом отреса са ногавице вишкове и мрље маше
рукама љуби стакло како склапају једно
другом кошуље ломе једно другом окна држе
једно другом стражу праве једно другом

ужину сунчају се лају трче недељом стазом
у парку рачунају са временом не сме бити
изненађења не сме бити зиме нагло перије

на мирној води пуне вруће каде у купатилу

Марјан Чакаревић

ЈЕЗИК

ТОПЛА ЗОНА

Језик је топла зона
сигурна тачка у просторном вртлогу

гледа ме плавим очима
дете би ту да се игра
дува у мехуриће од кристала

књига на столу је отворена
у угловима хрпице прљавштине
беласају ножеви таме

сваки покрет је раст тела
недостижна надморска висина

руке у ваздуху препустити
исплести нежно везивно ткиво

отворена коцка
телесна страст

нагон у препонама ослободити

да протиче
да клизи
као тиха светлост из очију
да се расипа по предметима
подигне ме са столице

да чува свет
тајну радост
да буде јесте ноћ

УГАО

Језик је угао
место на којем стојим после мене
тачка која види плави град
тамна туга се разлива по води
линија сусрета
музика покреће бродове

Ако се смањи број димензија
понављам
тражим
зауостављам се испред крхког тела
празног поља

У себи одредити тај обли звук
припремам се
који појачава радост
тај тупи ударац
што исцртава ивице ствари
облике претвара у моје присуство
до малопре безначајно
под сталном претњом
клизећим теретом
протицањем лукаве тишине

ПАД

Језик је пад
непрекидно
цепам се
ма какви срце
сакупљам тачке
пропадам
истичем кроз сопствене руке
у граду су углови
улице су закривљења
пријатне у пролеће
наводно су облик
који са мном постаје немогућ
када се ја угради у простор
реметилачки фактор
кров није дом
та тачка није врх
наставити пад
припасти му као покретна имовина
као инфинитив
танко и жалосно плаво
ухваћено у сопственом ритму
између хрпица тривијалних јаова
чија немоћ је очигледна
знање из политичке економије никакво
разумевање центара
извесно је да ћу у дводимензионој соби
да заробљен између две нуле
заувек у сукобу
заувек
у рату мир

Јана Расћегорац

БЕЗ ПРОТИЦАЊА

БАРА

И баш
баш то
што не значи ништа
та бара
са ситном кишом
и уличним осветљењем
тера вас да је видите
као мегалополис
на убрзаном снимку

непрекидно.

ПРЕ

Тишине – крцкања – тишини – леда. У.
У у.
Унутра обујмљено
меснатим марамицама, таласање,
крвљу омержено венама

као хрскавост папира.
Без протицања, уљуљканост унутар.
Белина – непознавања – шкрипавости
– повлачења – линије.
Не спавање, не сан. Будност
нерођеног шума, у мраку.

ТРЕНУТАК ШУШЊА

1.

Бацам кесу.
То је то.
Чини се као
да пада
кроз
узак пролаз
пешчаног сата.

2.

Кеса
(чије је обележје шуштање)
бачена.

Управо
роди се
ново смеће.

3.

Волим шушањ
кад надјача
страшну
симултаност
градских
шумова.

Данило Лучић

БЕОГРАД ЖИВИ

СИНХРОНИЦИТЕТ

На Теразијама, нервозни младић у троли
у највећој гужви, неочекивано
удари старца на вратима песницом у нос,
јер му је овај сметао при хитром изласку.
Старац – извади белу памучну марамицу
на коју неприметно кане кап крви
и само се чвршће ухвати за шипку.

А до тада, три месеца,
три месеца су спасиоци тражили
седамдесетпетогодишњег Кунија Шигу
који је у околини Фукушима остао без хране,
у рушевинама свог стана, слаб и уплашен,
кад му је цунами стигао до кућног прага.
Новинаре је питао за мало хране
и да ли знају где му је нестала супруга.

АКУСТИКА УЛИЦЕ

амортизоване украјинске троле
завуче као шкргућање метала на витезовима у борби
те металне шклопоције обједињују људе којима је
потребан исти правац

у такту вртоглавих потпетица на бешумном плочнику
неки маркетиншки стручњак препознаће сонг за
рекламу Coca-Cole
или неко слично укусно ђубре

слапови градских фонтана
у којима се једном годишње „крсте” пијани
средњошколци
јесу звучна симулација окрепљујућих водопада

лавежи бесних градских паса
још нас слабо везују за оне потиснуте инстинкте
који су нам и даље преко потребни, иако су за осуду

грађевинске алатке и машине,
за ходаче несносна бука и неоправдавајуће нужно зло
за њега ревитализујући естетски или хируршки захват,
са штетом од неколико децибела

улични жамор пензионера, колпортера и лудака
потире се верним слушалицама посађеним дубоко у главу
на којима се емитује за нијансу артикулисанији жамор

Ивана Максић

КЊИЖЕВНИ ЖИВОТ

КОНТЕМПЛАЦИЈА НА ТЕМУ КЊИЖЕВНОСТИ И КЊИЖЕВНОГ ЖИВОТА У СРБИЈИ

У Србији има много неписмених.
Према неким статистичким подацима,
број књижевника превазилази
број функционално писмених.

Слично је и са факултетски образованим људима –
има их више него оних који умеју да се потпишу.

Прецизније: број факултетски образованих људи
приближава се броју писмених.

Број књижевника
прети да досегне број извршених абортуса.

ЗА КУЛТУРУ СЕ МОРА ВИШЕ ИЗДВАЈАТИ (СРБИЈА)

[Тешка је срамота како се мало (готово нимало) не издваја за културу. За петнаест пројеката протекле године од министарства смо добили за трећину средстава мање него што је то случај у Нигерији, а за десетину мање него што се издваја у суседним земљама на Балкану. Земља без културе, земља је без традиције. То је, напосред, земља без саме земље. Средњошколци све мање читају лектуру. Средњошколци и студенти, уопште, све мање читају. Зашто је то тако? Зашто људи не долазе на књижевне вечери? Зашто их не посећују?]

Зашто се у Србији умире?

Од петнаест операција претходне године
Четрнаест су извршили месари.

То је више од деведесет посто
Изгледа да му ћерка преживи.

Свака операција га је доводила до очаја.
Колико год радио није било довољно.

Спавао је сат и по на сваких двадесет четири часа.
Време га је прегазило.

Зато није ишао на књижевне вечери.
Оне су увек почињале у 20h,
У време његове десетоминутне паузе.

Приредила *Вања Радаковић*

Вања Радаковић

ЈЕЗИК ИСКУСТВА ИЛИ ИСКУСТВО ЈЕЗИКА

Збивања у младој српској поезији

Оригиналношћ не подразумева само изрицање нечега први пут, него поновно изрицање већ реченог: реаранжирање старе мелодије у другачијем тоналитету, у другачијем ритму, можда и на другачијем инструментију.

Џон Барт

Бити на сцени нов песник или критичар (аналитичар) никада није било једноставно. Није довољно написати пажње вредну збирку поезије и чекати да она буде адекватно прочитана. Није довољно ни написати неколико критичких текстова о новим збиркама, па да критички глас загарантује успех песнику. Реч критичара данас јавности не значи превише, иако он у разумљивим појмовним оквирима утемељује теоријско промишљање питања естетске вредности и аутономије дела. Време академске, утицајне критике остало је за нама, свакако. У светским оквирима одавно се говори о смрти критике, бар оне која се са ауторитативном препоруком обрађала читаоцу. Говори се одавно и о смрти аутора.

Уколико бисмо у ограниченом простору за књижевну и поетичку идентификацију најмлађе српске поезије инсистирали на томе да формулишемо неки правац или „изам”, у овој поезији пронашли бисмо више „постова” него традиционалних „изама”.

Могли бисмо говорити не само о (нео)постмодернизму него и о постромантизму, постсимболизму, постсигнализму, постверизму, поставангардизму, али и о поезији лома језика, ерудитном песништву, наративним лирским поступцима, лиризму технолошког и транзиционог доба, и тако даље. Такође, могли бисмо све ове префиксе заменити са једним „нео” и све би то тачно осликавало збивања у новијој српској поезији.

У протеклих неколико година оформила се извесна поетски активна и ангажована група младих људи, а под тим се подразумева да тек понеко има коју годину више од тридесет. Уочљива је нехотична подела на неколико истакнутих група које се дефинишу у односу на поетичка начела која стоје у темељима њихове поезије. Најизразитије и најефектније је на сцену ступила група аутора која је инспирисана не непосредном свакодневицом, урбаним животом, књижевном традицијом или историјско-идеолошким искуством, већ симболичким, асоцијативним или филозофским потенцијалом језика уопште. Говорити о филозофији језика, о дискурзивности или о метајезичности и преиспитивати утврђене и задате поетске истине постао је задатак песника више него критичара, теоретичара књижевности, лингвисте или филозофа. У том контексту млађи песници углавном делу приступају као *шексиу* који сваки аутор присваја за себе без потчињености или сагласности тог текста са реалношћу. Млади аутор ствара тако што „упражњава писмо/језик” попут неког програма за бележење информација, при чему настоји да личност аутора обезличи. Представници, назване овом приликом тако, „језичке поетике” (или мета-језичке, према предлогу песника и критичара Владимира Вукомановића) наменски остављају критичару веома широк простор за тумачење, те њихови текстови лако могу бити прочитани на изузетно слободан начин и могу послужити као иницијација за писање приказа и критика које, заправо, мало имају везе са самим ауторским текстом. То такође показује кретање у правцу језичко-асоцијативне поетике и код критичара млађе генерације. Дужност критичара више није да открива нешто скривено, дубоко, тајно код песника, већ да једним секундарним језиком, мета-језиком проговори о *језику* писца. Критичар се данас осврће на формалне карактеристике текста/дискурса, не покушава да дешифрује смисао, већ тежи реконструкцији принципа на којима је дискурс изграђен.

Са друге стране, уочљива је можда мање иновативна али никако вредносно слабија група млађих песника која инспираци-

ју црпи из свакодневног и тренутног, личног искуства или из историчног, митолошког или традиционалног књижевног контекста. Поезију обе доминантне струје одликује склоност да се противречи конвенцијама и склоност ка уобличавању неискоришћених потенцијала, што у формалном што у тематско-мотивском смислу. На плану форме видљива је тежња за избегавањем класичног облика стиха, за ломљењем стиха у својеврсни прозни облик. Парадоксално делује, али продукција поезије је богатија него продукција прозних образаца изражавања, а при томе је врло уочљива чињеница да је стиховним облицима придодата наративна црта, тако да стихови (звучно) наликују прози, као да чине разломљено прозно огледало. Проза је у улози формалног епона поезије. Поетско се само именује тако, док заправо представља лирску маску епског.

Оправдано је издвојити појединце, групе, издавачке едиције, па и учестале књижевне вечери посвећене генерацији песника о којима је реч. Током протекле две године догодила се својеврсна кондензација песничке сцене, профилисање група које се по вербалној артикулацији и поетичким настојањима дефинишу на одређени начин, те је погодна време и за систематизацију њиховог ангажмана. Марјан Чакаревић, Јасмина Топић, Енес Халиловић, Бојан Самсон, Никола Живановић, Драган Младеновић, Виктор Радоњић, Петар Матовић, Тамара Шушкић, Горан Коруповић, Ивана Максић, Урош Котлајић или Чарна Поповић већ су јавности мање или више познати. Они утврђују и освајају присуство на сцени новим (или првим) збиркама, јавним промовисањем савремене поезије, или ангажманом на интернет страницама посвећеним поезији.

Вредно је споменути врло доследну активност Бојана Савића Остојића, Јелене Милинковић и Владимира Стојнића када је реч о интернет часопису за савремену поезију *Агон*. Иако у виду *интернет* часописа, који још није у потпуности прихваћен као релевантан, облик ове књижевне „размене дарова” је врло веродостојан показатељ духа времена. Група људи окупљена око *Агона* углавном афирмише поезију која на неки начин раскида са традицијом, не укалупљује се и не уљуљује у њене оквире; тежи објављивању нетипичних и експерименталних видова песништва. Ако се и ослања на традицију, ослања се на (нео)авангардне правце и њихове видове у српском песништву.

Поетичка иновативност коју уредници *Агона* афирмишу видљива је у поезији Бојана Савића Остојића и Владимира Стој-

нића. Савић Остојић је објавио збирку *Тројуће* (2010),¹ коју је конструисао као три тематско-мотивска циклуса и неколико подциклуса. Сваки циклус одликује се другачијим формалним карактеристикама, од елиптичних и сведених стихова и строфа, до прозних, минијатурних есејистичких компоненти. Кроз све облике у којима се јавља, лирски субјекат ове збирке указује на дијалог између читаоца и аутора (кога поништава), као и на аутопоетичка преиспитивања. Уочљиви лирски глас говори о материјалној реалности, о тактилним доживљајима и кретњама, подједнако као о љубави и мржњи или о егзистенцијалним проблемима и питањима идентитета.

Владимир Стојнић је током прошле године објавио своју трећу збирку поезије *Позив на саучесништво* (прва Стојнићева збирка *Време се завршило* (2008) преведена је током 2011. на пољски језик, а 2010. објавио је збирку *Фотобљум*). Карактер последње Стојнићеве књиге је провокативан пре свега јер провоцира комуникацију; солипсистички јер полази од идеје да се свако читање, осим пишевог (писац је уједно први читалац), своди на другостепеност. Секундарни читалац је позван да учествује у грађењу структуре ове књиге, п(р)озван је на интеракцију са књигом, на *размену значења*. Позван да *попуњава умножене кониуре*, да *штиклира* и *допуњује белине/маргине* текста. Пред читаоцем се налазе и примери како је то могуће чинити: *чишалац може да појебе ове стихове / да пише себе преко њих / да попуњава шуљине ОД-ГОВОРМ*. Већ у ранијим збиркама Стојнић се представља као песник који на двобој изазива шаблоне и устаљене лирске концепције, изазива књижевну традицију тако што се на њу (не) ослања, тежи поигравању синтаксом и формалним аспектима дела и ослања се на књижевно-теоријску праксу, (не или анти и ауто)поетичност као и потенцијал који песнику увек нуди нека од некњижевних уметности какве су, рецимо, фотографија, сликарство или филм.

Ликовно-поетско остварење у коауторству Виктора Радоњића и Алексе Гајића налазимо у збирци *Жвакање амалгама* (2011). Та је збирка добар пример мултимедијалног приступа савременој поезији, јер садржи исти број песама и ликовних илустрација које прате сваку песму, као превод језичке експресије у ликовни израз (или је обрнуто). Она је стилски уравнотеженија у

---

1 У тексту су поменуте само збирке објављене у последњих пет година. Поједини аутори објављивали су и раније.

ликовном него у песничком аспекту. Песнички принцип на коме почива је оксиморонски, а парадокс и извртање логичких синтагми је врло често (*Слова писана руком / Уишу у ирси; Сиваћица само мисли да је сама / На калдрми кожа... Запруднелим зеницама; Судар подлакћица / Роговима надланице*; или: *Цеде иуичану вршцу / Нерођене смрши*). У језичком делу ову збирку још одликује делимично ослањање на традицију сигнализма и врло слободан асоцијативни поступак грађења кратких стихова (често и од једне речи).

Збирка која се у свом наслову директно позива на класика у филмској режији је књига Петра Матовића, *Кофери Цима Цармуша* (2009). Читалац се лако превари ако помисли да ће овде наћи низ песама инспирисаних филмским остварењима. Чини се да је корелација са филмом овде само посредна, и да се налази на линији која полази од проторомантичарског песника Вилијама Блејка чији су стихови редитељу послужили као инспирација за један једини филм. Као је једноставно протегнути машту и од иницијалне везе начинити поетски синкретизам, показује управо ова збирка. Песник који по успорености слике себи личи на Цармуша је онај који апострофира Телемаха и Сизифа. Није само Цармуш п(р)озвани редитељ у овој збирци. Наћи ћемо и песму која носи исти назив као филм Вима Вендерса, *Paris, Texas*, у којој лирски субјекат жели оца да казни тако што ће га натерати да погледа Вендерсов филм. Као да је овим „филмским” смерницама Матовић желео да сугерише како би требало читати његову збирку – посматрајући слике, кадрове. Уколико се усвоји сугестија, отклоне *интерфилмске* везе, могуће је Матовићев „филм” погледати као обиље добро монтираних кадрова, пронаћи у његовој режији сензационалне слике, неосимболистичке утицаје, меланхоличну кокетерију са путовањем, жељу да се буде задовољан животом. Такође, наилази се и на еротско-љубавне песме исписане из угла интровертног лирског субјекта, али и на сатиричне тонове у гласу песника који покушава да преиспита друштвену стварност и своје окружење.

Сасвим другачијих преференција је песничко дело Марјана Чакаревића који је објавио збирку песама *Систем* (2011), а њу треба споменути зато што до крајњих граница доводи (пост)структуралистичку идеју о обезличавању аутора, у овом случају и примарно одсуство лирског субјекта. Пажљиво конципирана, она је подељена у два циклуса под називима *Нула* и *Један*, и читаоца уводи у готово математички прецизан дискурзивни

простор. Чакаревићеви стихови не личе на разломљену прозу, јер би таква реченична конструкција била махом граматички непојмљива, с обзиром на често одсуство субјекта, као и потпуно одсуство интерпункције. Чакаревићеву, условно речено, поему могли бисмо сматрати „поемом језика” и анализирати је и читати у односу на врсте речи, кретати се од једног филозофског предмета до другог, од једне групе речи до друге. Могли бисмо *Објединиши њобуну / у мртвом углу језика / родити крик / радикалну хигијену / еугенешку / хијерархијивносћ*. Погодан начин за анализу збирки, не само овог аутора млађе генерације, био би да се оне поделе на делове говора, на врсте речи, при чему би се могло разликовати много више група речи него у регуларној граматички, неких новоосмишљених група речи.

Кроз поменуте збирке уочљиво је, генерацији својствено, уобличавање песничке синтаксе и естетског наликја савремене, махом разломљене и наративне лирике, као и покушај обезличавања аутора. Како Стојнић пише: *да бих се одбранио уводим неку врсту / људскосћу субјекта, идентитет свакодневице или / да+се+види+некако+да+шо+човек+ише*. На први поглед та нова лирика може деловати као формално-језички, бесадржајан експеримент налик егзибиционизму. Поетика на којој почива делује као структурирање лирско-нараторског гласа који тврди да оно што читамо *као да* настаје управо пред нашим очима и да је то што настаје, заправо „текст који се прави да није текст”. Читаоцима савремене поезије наметљиво се сугерише да текст који је пред њим настаје без потписа, да носи са собом прегнантну нечитљивост или пре-читљивост и потпуно одсуство лирског субјекта. Оно што читамо јесте део *система, метафизичка дисперзија / онтолошка рецесија*, како би рекао Чакаревић.

У дискурсу млађих песника учитана је, као по некој заповести, филозофија деконструкције или постструктурализма, и без познавања наведеног у новој лирици тешко се могу прочитати сви слојеви или интертекстуалне референце на којима њихова дискурзивност почива; она *као да* подразумева упућеног читаоца, што може деловати елитистички. Ако деридијанство стоји у клици једног текста, дословно је упућен и званичан *позив* да дати текст буде читан кроз сигнале који на ту филозофију упућују, да се буде део *система*. Пут који читалац прелази са новијим песницима је постструктуралистички пут од *значења ка знаку*, пут који *реч* наткриљује као *шајор* (Стојнић), пут у којем је *говор слеп* (Ивана Максић/Дерида). Сlike које прате тај пут су фактограф-

ске слике, затим визуелни додаци и обележивачи, попут стрелица, косих црта, болдованих речи и промене фонта и боје текста; то никако нису описи природе већ, ако су описи, то су описи језика или језичко-стилске вежбе. На граници језичке халуцинантности стоји збирка песама Иване Максић *О шело ѿвори ме*. Поезија са којом се овде сусрећемо је покушај читавања значења у минималистички обликовану форму где се језик осипа до слогова и слова. Можемо чак наслутити да је лирски субјекат ове збирке заправо *реч* сама, реч која се обраћа човеку/ствараоцу: *знање / дозвољава: / све / како ѿи ме- / не ѿвориѿи хѿео си / само да би / лакше / убиѿи / ѿодно*. Или: *Хајде, убиј! / убиј ме ѿворбом / ѿнизном / кад ме ѿвориѿи / не можеш / бедни / човече / ѿриказо / човека*.

Поигравање текстом на морфолошком нивоу гради низ језичких конструкција којима недостаје *моменати ѿоѿииса*. Аутор се сукцесивно читава у текст током чина читања. Имплицитно учитан он је писац који након искуства писања и сам постаје читалац. У том (кон)тексту не постоји лирски субјекат као позната инстанца, већ збирку изговарају слепи (у обрнутом смеру – читалац њих не види) гласови који активно на себе преузимају улогу конституента тела текста. Субјекат тако постаје објекат исказа, а дискурс је разбијен на елементарне јединице. Кроз тело/текст доводи се у питање и сам појам субјективности.

Потенцијални одговор на питање „где је нестао субјекат у савременој поезији?” можемо наћи у утицају деконструкције и постструктурализма. Бартов постулат о смрти аутора, као и Фукоов текст *Ко је ауѿор?* могу донекле објаснити недостатак субјекта тј. одсуство субјекта из текста. Наиме, стављање аутора под наводнике већ по себи релативизује његову аутономију. На конкретном примеру то значи да није тај и тај аутор онај који ствара дискурс, није дистрибутер значења или апсолутни владалац текстом, а самим тим, могућности интерпретације текста су неограничене. Није више важно „шта је аутор хтео да каже/напише” већ какву интеракцију текст гради са читаоцем. Важнија је асоцијација од интенције.

Новије збирке поезије (када оправдавају овај назив) иницијално можемо читати као зачетак асоцијативног процеса, као збирке максима, као есејистичке књиге, као монтиране бележнице вербалне свакодневице, као интертекстуалне кореспонденције, као експресивне формалистичке покушаје компоновања, итд. Вербална и синтаксичка структура, пре него мотивски карактер

новијих збирки поезије су парадигматичне за стремљења песника млађе генерације. Наизглед без строгости у изградњи стихова и прозних делова књиге, оне постављају задатак да се литература чита из угла који подразумева аксиоматику другачију од постојеће; наглашава битност *искусџва* писања а не *чина* писања; простор и време нису исконске категорије којима се уписује значење; ове књиге *мисле ѝрисуџносџ* у *ѝренуџџку*, *ѝрисуџносџ ѝрисуџног*. Адекватан начин писања/читања у новије време јесте реактивност, никако шаблонизација и проналажење *соѝсџвеног гла-са*. Млади песник би требало да прекорачује границе (*џела*, *џек-сџа*, *умеџносџи* – Стојнић).

Са друге стране, не тако радикално усмерени на филозофско-теоријске или лингвистичке аспекте текста, присутни су аутори мотивски мање склони теоријском, мултимедијалном или научном потенцијалу писане речи. Када се упореде остварења Енеса Халиловића, Уроша Котлајића, Горана Коруновића, Филипа Вукотића, или Марка Стојкића са делима која произлазе стриктно из „поетике језика”, чини се да су то тематски пријемчивија, синтаксички упрошћенија (без негативне конотације), филозофско-теоријски интертекстуално независнија дела. Можда дела која ће наћи више читалаца, јер налазе инспирацију у животу појединца, искуству свакодневице, осећању света, промишљању књижевно-песничке традиције.

Поезија ове групе аутора је лична али универзална, опипљивија, сликовитија, понекад са конкретним местима збивања и временом у којем се „дешава”, готово са фабулом, попут сценарија драме или романа. Ове су збирке наративније у класичном смислу, а та нарација је конструисана тако да на основу ње можемо визуализовати све о чему говори; нова збирка Енеса Халиловића *Песме из болесџи и здравља* је одличан пример. То је збирка која ће читаоцу измамити осмех, симпатије, запитаност, саосећање, чак и тугу појединим стиховима. Лирски субјекат ове збирке је конкретнији, *оџџљивији* него у другим поменутиим збиркама, то је сам песник који говори у своје име, позива се на песнике из традиције, пише из личног искуства, размишља о универзалним питањима и питањима свакодневице, о болести и здрављу, о смрти. Волуминозна Халиловићева збирка представља једним делом путопис а другим делом дневнички запис о боловању на Звездари. Она је инспирисана историјом, географијом, митологијом али и непосредним песниковим искуством, сусретом са смрћу и радостима живота.

У песмама Филипа Вукотића, који је објавио збирку *Други мирис црвено* (2011), на нивоу фабуле сусрећемо конкретног човека (јунака) из Косјерића који чека воз који неће доћи, једе рижу, има подочњаке, лош задах, зноји се, чита Рембоа... У паратексту збирке *Други мирис црвено* стоји цитат из *Браће Карамазових*, а лирски субјект промишља о хришћанству и комунизму и њиховој (не)могућој симбиози, о мормонима и слободним зидарима. Код Вукотића је уочљива и својеврсна алогичност у конструисању стиха, карактеристична за млађу генерацију. Низање речи према звучној сличности или хомонимији (...вода кључа кад је оставиши да кључа, ненарезани кључеви. / Немашићина, немашићина, машићина... / Живеши непрекидно наличје. Видеши ђавола у кључу и рећи му да се носи дођавола.), синестезије, каламбури граде разигране стихове попут разбрајалица које у себи носе тематску и мотивску тежину на неким местима несвојствену облику у којем се налазе. Збирка поседује и неколико прозно-есејистичких лирских пасажа, као и три минималистичка цртежа у геометријском стилу, обојена у црвено.

Својствено времену у којем стварају, млади песници традиционалне теме којима је поезија одувек окупирана представљају у новом кључу. Ако је претходна генерација песника теми рата и немаштине приступала са дозом озбиљности, подозрења, друштвене/патриотске ангажованости или из непосредне близине, код млађих песника та тема је коришћена са циничним призвуком, са временске дистанце или је са друштвеног плана пренесена на лични, породични план, као у изразито наративној, готово драматизованој збирци-поеми *Родбина* (2010), Драгане Младеновић.

Још неки од универзалних мотива, као што су живот и смрт, код млађих песника врло су домишљато тематизовани. Прва објављена збирка (поема) Горана Коруновића, *Госпојиримсџива* (2011), заснована је на идеји о „животу после живота“. У бизарној и морбидној атмосфери Коруновић наративно, као у циклусу новела, описао је „град мртвих“ у којем живи и мртви деле урбану средину и живе непромењено иако је смрт већ наступила. Коруновићева збирка у себи носи имплицитно учитану традицију „уклетих песника“, попут Вијона или Новице Тадића, који детабузирају мотив смрти и полемичу са архетипским страхом. На линији *дансе мацабре*, *Госпојиримсџива* су метафора савременог живота, забринуту-иронијски али спокојан поглед младог човека на окружење, поглед лирског субјекта који прихвата своје место

у свету (*уводим себе у живој мртвих / знам да постоји утихну-
ли град / ... / не ради се о литератури или жељи / да се нађе оправ-
дање за људску паињу...* Или: *немој се устручавати да се заљу-
биш / у мртву жену / и не чуди се уколико приметитиш / да неумр-
ла девојка / са поверењем љуби странца / у коме нема живоћа...).*)
Иако дебитантска, ова књига показује велику ерудицију аутора,
једначеност у изразу и тематску кохерентност. Коруновић је
крајем 2011. објавио и збирку *Река кашиева* која је настала пре
Госпојримства, те не поседује у истој мери тематско-стилску
једначеност. Организована у циклусе, ова збирка је показатељ
брижљивог и промишљеног рада на метонимијској и симбо-
ли(сти)чкој репрезентативности језика. *Госпојримства* би било
могуће читати као један циклус у оквиру *Реке кашиева*.

Сличног нивоа ерудиције и промишљености је и прва збир-
ка Марка Стојкића, *Лаки болови*, у којој је уочљива тежња за хва-
тањем стварности у један памтљиви кадар, тон или формулу јер је
сажимање реалности и њено релативизовање одлика песника
млађе генерације, можда услед погледа пред којим се слике дина-
мично смењују те се јавља жеља за паузом, за успоравањем живо-
та. То се успоравање управо и одвија кроз поезију, кроз монтира-
ње кадрова и бележење слика које репрезентују стварност. Сва-
ки пут када се вратимо одређеној песми, нашли смо се у једном
моменту, у једној слици и једном тону којима се све зауставља
(*...док простиреш чаршав, / белу равницу / ... / видим мирење са
судбином / и власи, док простиреш чаршав, / белу учину, јер /
бесани смо сведоци, / на мртвој стрази неиримећене пшнице, / два
осмеха на њушкомеш, било би то / савришено бекство...*).

Попут надреалистичког поступка Тристана Царе, кадрира-
ње, односно поступак песничке монтаже уочљив је и у новијој
српској поезији. Песме се „праве” као да се речи извлаче из ше-
шира. Надреалистички модус посебно је видљив код Владимира
Табашевића у збиркама *Коагулум* (2010) и *Трагус* (2011). У пе-
сничком лабораторијуму језика деконструкције лирски субјекат
је потпуно ишчезао, слике и метафоре нанизане су у текст готово
аутоматски и интертекстуално повезане са поезијом песника
прошлог века, што и аутор сам наглашава. Авангардистичка те-
жња да се раскине са традицијом мора бити доведена у питање ка-
да све наведено имамо у виду.

Занимљив је утицај надреалиста и код Бојана Васића који је
до сада објавио збирке песама *Срча* (2009) и *Томашо* (2011). *Тома-
шо* је необично конципирана збирка, садржи неколико могућих